

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΗ
του Προέδρου της ΕΜΣ Δρ Βασιλείου Ν. Πάππα
στο Επιστημονικό Συμπόσιο:
ΠΟΝΤΟΣ: Ιστορία- Πολιτισμός
13-14 Δεκ. 2019

Με ιδιαίτερη τιμή και χαρά σας καλωσορίζω στις Εργασίες του παρόντος Επιστημονικού Συμποσίου με τίτλο «**Πόντος. Ιστορία-Πολιτισμός**». Η διοργάνωση του συγκεκριμένου Συμποσίου εντάσσεται στο πλαίσιο των πανηγυρικών εορτασμών για τη συμπλήρωση 80 χρόνων από την ίδρυση της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών και πραγματοποιείται με την επιστημονική σύμπραξη της επώνυμης Έδρας Ποντιακών Σπουδών, που λειτουργεί εδώ και δύο χρόνια στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης. Ως Πρόεδρος της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών, αισθάνομαι ιδιαίτερη συγκίνηση, καθόσον σήμερα εκπληρώνουμε ένα χρέος απέναντι στον Ποντιακό Ελληνισμό, τιμώντας την ιστορία, τον πολιτισμό και τους Αγώνες του. Μία επέτειος της Εταιρείας μας που συμπίπτει με τα 100 χρόνια της Γενοκτονίας του Ποντιακού Ελληνισμού.

Οι σχέσεις του Μακεδονικού με τον Ποντιακό Ελληνισμό υπήρξαν πάντοτε άρρηκτες στο διάβα του χρόνου. Κατά τον 19^ο αιώνα και οι δύο αυτές γεωγραφικές περιοχές παρέμειναν αλύτρωτες, καθώς δεν συμπεριλαμβάνονταν εντός των συνόρων που καθορίστηκαν για το πρώτο ανεξάρτητο ελληνικό Κράτος. Ως εκ τούτου, η Μακεδονία και ο Πόντος εξακολούθησαν να πάλλονται από τον πόθο της εθνικής ολοκλήρωσης, της αποτίναξης της οθωμανικής τυραννίας, της απελευθέρωσης και της ένωσης με το ελληνικό Κράτος.

Όταν ξέσπασε ο Μακεδονικός Αγώνας και λίγο αργότερα οι Βαλκανικοί Πόλεμοι, δεκάδες παλικάρια από τον Πόντο έφθασαν στη Μακεδονία για να πολεμήσουν από κοινού με τους Μακεδόνες αδελφούς τους, εναντίον των Βουλγάρων και των Τούρκων. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του Πόντιου λοχαγού **Νεόκοσμου Γρηγοριάδη** από τη Σαμψούντα, ο οποίος το 1904 τοποθετήθηκε Διευθυντής στο Αρρεναγωγείο της Έδεσσας, με πραγματικό όμως ρόλο τον συντονισμό της ανταρτικής δραστηριότητας των ελληνικών Σωμάτων στην περιοχή. Εξίσου σημαντική υπήρξε και η δράση του **Γεωργίου Κακουλίδη** από την Κερασούντα του Πόντου, ο οποίος, ως υποπλοίαρχος κατέφθασε το 1904 στη Θεσσαλονίκη, μετά από πρόσκληση του Γενικού Προξένου Λάμπρου Κορομηλά. Χρησιμοποιώντας το ψευδώνυμο **Μιχαήλ Αριστείδου**, ο Κακουλίδης επί 3 χρόνια όργωσε τη μακεδονική γη, προσφέροντας τις υπηρεσίες του στην

πατρίδα, βοήθησε σημαντικά στην οργάνωση του ελληνικού κατασκοπευτικού δικτύου, ενώ παράλληλα συνεργάστηκε στενά με τον περίφημο καπετάν Ακρίτα, τον Κωνσταντίνο Μαζαράκη-Αιινάιν.

Στο πάνθεον των Ποντίων Ελλήνων που υπηρέτησαν τη μακεδονική γη δεν μπορεί να μην προσθέσει κανείς και δύο εμβληματικούς κληρικούς, τον μητροπολίτη Κορυτσάς **Φώτιο Καλπίδη** από την Κερασούντα και τον μητροπολίτη Γρεβενών **Αιμιλιανό Λαζαρίδη** από το Ικόνιο, από Πόντιους γονείς. Και οι δύο φωτισμένοι ιεράρχες αγωνίσθηκαν με πάθος για την προάσπιση του Ελληνορθόδοξου ποιμνίου τους στις περιοχές της δικαιοδοσίας τους, πληρώνοντας μάλιστα την αγάπη τους για την Ελλάδα με το ίδιο τους το αίμα. Ο Φώτιος Καλπίδης δολοφονήθηκε την ώρα που πήγαινε να τελέσει τη θεία λειτουργία στο χωριό Μπρατβίστα, η δε κηδεία του εξελίχθηκε σε μαζικό συλλαλητήριο των Ελλήνων. Μάλιστα, τον επικήδειο λόγο εκφώνησε ο φλογερός μητροπολίτης Καστοριάς Γερμανός Καραβαγγέλης. Ο Αιμιλιανός Λαζαρίδης δολοφονήθηκε το 1911 από κομιτατζήδες. Ένας άλλος ιερομάρτυρας του Ελληνισμού, ο μητροπολίτης Σμύρνης Χρυσόστομος, στον επικήδειο λόγο που εκφώνησε για τον Λαζαρίδη, τόνισε: *«Όταν αρχιερείς καίωσιν εαυτούς ως λαμπάδας ενώπιον του ειδώλου της πατρίδος, ο δε μαρτυρικός θάνατός των γίνεται ζωής και δόξης υπόθεσις και θεμέλιον αγιωτέρου βίου, το μνημόσυνόν των δεν εναρμονίζεται με δάκρυα και θλίμιν, αλλά με υπερηφάνειαν και αγαλλίασιν. Ημίν εξ όλων εχαρίσθη όχι μόνον το εις Χριστόν ορθώς πιστεύειν, αλλά και το υπέρ Αυτού αφογγύστωσ πάσχειν, γενναίως μαρτυρείν και ενδόξως θνήσκειν»*.

Την ίδια περίοδο, στα σχολεία του Πόντου τα νεαρά ελληνόπουλα διαπαιδαγωγούνταν με τις ιδέες της απελευθέρωσης της Μακεδονίας από τον τουρκικό ζυγό. Όπως δε καταγράφει ο αξέχαστος Δημήτρης Ψαθάς, *«Τραντάζαμε τα τζάμια της αίθουσας, όταν τραγουδούσαμε μαζί με τους δασκάλους μας τα ηρωικά τραγούδια»*. Ένα από αυτά ήταν αφιερωμένο στη Μακεδονία: *«Απορώ, Μακεδονία, πώς βαστάς υπομονή, όταν βλέπεις τα παιδιά σου μέρα-νύχτα στη σφαγή»*.

Με τις θυσίες των απανταχού Ελλήνων, η Μακεδονία κατόρθωσε τελικά να απελευθερωθεί. Δεν συνέβη όμως το ίδιο και με την σκλαβωμένη ποντιακή γη. Παρά τους αγώνες των Ποντίων, το όνειρο των Ελλήνων για την πραγμάτωση της “Μεγάλης Ιδέας”, της Ελλάδας των δύο ηπείρων και των πέντε θαλασσών, ακυρώθηκε στις στάχτες της Σμύρνης το 1922. Και δεν ήταν μόνο αυτό. Ο φυλετικός τουρκικός εθνικισμός, που καλλιέργησαν οι Νεότουρκοι, είχε ως αποτέλεσμα τη στοχοποίηση των μειονοτήτων με απώτερο σκοπό τον οριστικό αφανισμό τους. Από τις αρχές κιόλας του 20^{ού} αιώνα ο Ποντιακός Ελληνισμός γεύθηκε

τους πικρούς καρπούς της νέας εποχής. Αποκορύφωμα στάθηκε η συστηματική **Γενοκτονία του Ποντιακού Ελληνισμού**, με την οποία, περισσότεροι από 350.000 Έλληνες πότισαν με το αίμα τους τα πατρογονικά εδάφη του Πόντου, σε αυτό που ο αξέχαστος Πόντιος ευπατρίδης ιστορικός, ο Πολυχρόνης Ενεπεκίδης, αποκάλεσε ως «*Λουσβιτς εν ροή*».

Η γη της Μακεδονίας υπήρξε ο βασικός χώρος υποδοχής και φιλοξενίας των χιλιάδων Ποντίων προσφύγων, που άρχισαν να καταφθάνουν ανά κύματα από τις αρχές του 20^{ού} αιώνα. Παρά τον σκληρό του αγώνα για επιβίωση και το διαρκές τραύμα της Γενοκτονίας, ο Ποντιακός Ελληνισμός κατάφερε σύντομα να ανακάμψει και να ακολουθήσει την οδό της ευημερίας και της ανάπτυξης. Μορφές όπως ο **Θεοφύλακτος Θεοφυλάκτου**, ο **Φίλων Κτενίδης**, ο **Λεωνίδας Ιασωνίδης**, ο **Ιωάννης Πασαλίδης**, ο **Γώγος Πετρίδης**, ο **Χρύσανθος Θεοδωρίδης** καθώς και εκατοντάδες άλλοι σφράγισαν με την παρουσία και την πολυσχιδή δράση τους την κεντρική ελληνική πολιτική, κοινωνική και πολιτιστική ζωή. Οι Πόντιοι, όπως και οι υπόλοιποι Έλληνες, πάλεψαν με ήθος και γενναιότητα, έχοντας διαρκώς στην καρδιά τους ως οδηγό τη θρησκευτική πίστη και την αισιοδοξία. Η γενέθλια ποντιακή γη παρέμεινε και εξακολουθεί να παραμένει στις καρδιές των Ποντίων, ο σπόρος της όμως καρποφόρησε στη Μακεδονία που δέχθηκε απλόχερα στην αγκαλιά της τα ταλαιπωρημένα της παιδιά.

Στα βουνά της Μακεδονίας ανιστορήθηκαν τα θρυλικά μοναστήρια του Πόντου, η **Παναγία Σουμελά**, ο **Άγιος Γεώργιος Περιστερεώτας**, ο **Άγιος Ιωάννης Βαζελώνας**, ο **Θεόδωρος Γαβράς**, η **Παναγία Γουμερά**, ο **Άγιος Βασίλειος Λαγκαδά**, αποτελώντας την άρρηκτη συνέχεια ανάμεσα στις ρίζες, το παρελθόν και το μέλλον.

Σε αυτό το μέλλον ατενίζουμε, κυρίες και κύριοι Σύεδροι, σήμερα, τιμώντας το παρελθόν, την ιστορία και τις παραδόσεις μας. Στην εύφορη μακεδονική γη δεν υπάρχουν πια πρόσφυγες και γηγενείς. Υπάρχουν μονάχα Έλληνες, που εργάζονται από κοινού για την οικοδόμηση μιας καλύτερης πατρίδας, ενός ισχυρού και ευνομούμενου κράτους της κοινωνίας των πολιτών, μέσα στους κόλπους της Ενωμένης Ευρώπης. Ωστόσο, η σταδιακή γενοκτονία των Ελλήνων του Μικρασιατικού Πόντου όπως και η εν γένει γενοκτονία των ελληνικών πληθυσμών από τον τουρκικό εθνικισμό, αποτελεί μέχρι σήμερα ένα από τα πλέον επικίνδυνα ζητήματα της νεοελληνικής ιστοριογραφίας.

Το παρόν Επιστημονικό Συμπόσιο της ΕΜΣ που εντρυφεί στην ιστορία και τον πολιτισμό του Ποντιακού Ελληνισμού θα έχει διαχρονική συμβολή προς τους απανταχού της γης διασκορπισμένους Ποντίους αδελφούς και θα ενισχύσει το εθνικό τους πνεύμα. Το δε εθνικό

πνεύμα άλλωστε είναι εκείνο, το οποίο προσδιορίζει πάντοτε και την πορεία των λαών. Για την κάθε ποντιακή ψυχή η διεθνής αναγνώριση της γενοκτονίας των Ποντίων αλλά και για ολόκληρο τον Ελληνισμό ας αποτελεί άμεση εθνική επιδίωξη.

Κλείνοντας, ας παραμείνουν για όλους μας αιώνιοι οι στίχοι από το θρηνητικό παραδοσιακό ποντιακό τραγούδι για την Άλωση της Τραπεζούντας: *«Η Ρωμανία αν πέρασεν, ανθεί και φέρει κι άλλο»*.

Επιτρέψτε μου, πριν κατέλθω από το βήμα, να ευχαριστήσω εκ των προτέρων όλους του συντελεστές του παρόντος Επιστημονικού Συμποσίου, το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και την Έδρα Ποντιακών Σπουδών της Φιλοσοφικής Σχολής, την Επιστημονική Επιτροπή και τους Εισηγητές, και όλους τους κοπιάσαντες για την προετοιμασία του Συμποσίου. Τέλος, να ευχαριστήσω τις Αρχές του τόπου, τα μέλη της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών, τους φορείς της Θεσσαλονίκης και ιδιαίτερα τους Ποντιακούς Συλλόγους, και όλους εσάς που σήμερα τιμάτε με την παρουσία σας το Συμπόσιο.